పిరికిగుండె

కోటీశ్వర్రావు ఉద్యోగం సంపాదించాడు. అతనికింకా ఈ విషయం యదా విషయంగా తోచటంలేదు. కలగావుంది. ఏ క్షణానయినా ఈ కల అంతమైపోయి తాను తన పూరిగుడిసెలో కుక్కిమంచము[1]లో లేచికూచోవచ్చు. ఒకటి రెండుసార్లు కలలో పూరిగుడిసే, కుక్కిమంచమూ కనిపించినై కూడానూ. మరోసారి కలలో తన ఉద్యోగం చేస్తానని వచ్చినందుకు అధికార్లు తనను మేడమీదినించి వీధుల్లోకి విసిరిపారేసారు; వీధిలో ట్రాములూ బస్సులూ తనమీదుగా తొక్కటానికి ప్రయత్నించారు.

చిత్రమేమంటే కోటీశ్వర్రావు దరిద్రం అనుభవించినంత కాలమూ చలించలేదు. ఈ దౌర్భాగ్యపు ప్రదేశంలో తనకన్నా దరిద్రులు - ఈ పూరిగుడిసె కూడా లేనివారు— ఏ రోజూ సరిగా తిండి తిననివా రున్నారని అతనికి తెలుసు. వారికి లేని సంస్కారం తనకున్నది; దారిద్ర్యాన్ని ధైర్యం ఎదుర్కోగలిగాలి— ఎదుర్కొన్నాడు. అతను కలంపట్టి ఒకకథో పద్యమో రాసినప్పుడు కూడా దారిద్ర్యాన్ని గురించి ఒక్కముక్క రాయలేదు. కారణం: సాహిత్యంలో సొంతఘోష రానుకోవటం అతనికి నీచంగా కనిపించింది. తన సమస్యల్ని ఇతర్ల మీద రుద్దటానికి తనకేమి అధికారం వుంది. ఇతర్లంతా ఇంచుమించు సొంత గొడవలే సాహిత్యంలోకి తెస్తున్నారని అతనికి తోచి కష్టంవేసేది. ఆ సాహిత్యాన్ని ప్రజలాదరించటం కూడా అతనికి శోచనీయంగా తోచేది. ఒక్కోసారి కలంపట్టితే చెయ్యి వొణికి రాత సాగేదికాదు.

సాహిత్యంలోనూ, భావనా ప్రపంచంలోనూ విలువైన విషయాలన్నీ అభౌతికమైనవిగానే అతనికి తోచేది. రచనలోనుంచి ఒక నీతో, ఒక తాత్విక విషయమో రాందే అది సాహిత్యమల్లే అతనికి కనిపించేదికాదు. యథార్థ జీవితంలో ఇది పొసగదు. ఒక నీతినిగాని తాత్విక సిద్ధాంతాన్ని గానీ జీవితానికి తగిలించాలని ప్రయత్నిస్తామేగాని, జీవితంలో నుంచి అవి రావటం అతనికెక్కడా కనిపించలేదు. సాహిత్యానికీ జీవితానికీ అదే ముఖ్యమైన తేడా అని కూడా అతడు విశ్వసించేవాడు. తనకు నచ్చిన తాత్విక నైతిక సిద్ధాంతాలను అతను సులభంగా ఆచరణలో పెట్టగలిగినట్టు కనపడ్డది. అతను అబద్ధం ఆడి ఎరగడు. తన ప్రవర్తనను జయప్రదంగా శాసించగలిగాడు. అతని ఉన్నతమైన ఆశయాలు చాలావరకు

1. కుక్కి మంచంలో

అతన్ని దారిద్ర్యంలో ఉంచటానికి తోడ్పడ్డ విషయం నిజమేకాని, అతను దాన్ని గురించి చింతించలేదు. ముఖ్యంగా దారిద్ర్యం అతన్ని బాధించకపోవటానికి కూడా కారణం ఇదే.

కాని ఇప్పుడు - తీరా ఉద్యోగం సంపాదించినాక - తనలో దారిద్ర్యం గురించిన పిరికితనం ఉందనేది బయటపడింది. ఈ ఉద్యోగం పోతుందనే భయం తన్నెందు కిట్లా నిద్రావస్థలో పట్టుకుని వేధించాలి? ఈపాటి ఆర్థికబలంతోనే తన నైతికబలం దెబ్బతిన్నదా ? ఏమో! డబ్బు పాపిష్టిది. ఉద్యోగం వొదిలేసిపోతే? మళ్ళీ ఆ గుడిసెలోకేగా ? వొళ్ళు గరిపొడిచింది. ఇక సందేహమేమీలేదు. దారిద్ర్యం చూస్తే ఇప్పుడు భయమే. కాస్త ఆలోచించి చూసుకుంటే ఈ భయం నిద్ర అవసరం లేకుండానే తనకు తెలిసివొచ్చేటట్టుంది !

తన పిరికితనం గురించి ఈ విధంగా ఆలోచించినకొద్దీ నిద్రలో దరిద్రపు కలలు రావటం కొంత తగ్గింది. డబ్బు గురించి మళ్ళీ తాను నిర్లిప్తత సంపాదించుకోవాలని పని పెట్టుకున్నాడు కోటీశ్వరరావు. కాని నిర్లిప్తత కుదరలేదు. అన్నీ భయాలే. ఈ క్షణంవరకూ తన జేబులోవున్న డబ్బులు ఇంటిదగ్గిర అప్పుజేసి తెచ్చినవే! ఉద్యోగమైతే వచ్చిందిగాని జీతం డబ్బులు చేతిలో పడేవరకూ తన స్వార్జితమంటూ ఉండదు. ఎక్కడో అప్పుచేసి తెచ్చిన డబ్బు గురించి నైతికదృష్టి కలవాడికి నిర్లిప్తత సాధ్యమౌతుందా? వొట్టిది. అదీగాక-తన ఉద్యోగం కాస్తా మధ్యలో పోతే? ఏదో చెయ్యరాని తప్పుచేసి తనను అధికారులు ఉద్యోగంలోనుంచి తొలగించి, జీతం డబ్బులివ్వకపోగా జరిమానా తగిలిస్తే?

నిద్రలో, కలలో, వెంటాడే ఈ భయాలు తనకు పట్టపగలే రావటంచూసి ఒక్కసారిగా కోటీశ్వరరావు ఉలిక్కిపడ్డాడు. అంత దారుణం మామూలు మనుషులకెందుకు జరుగుతుందీ? ఎన్ని లక్షలమంది ఉద్యోగాలు చెయ్యటంలేదూ? వాళ్ళకి జరగని దారుణం తనకెందుకు జరుగుతుందీ? తన మనస్సింత బలహీనమైపోయిందేం? తాను ఇంతకాలమూ చేసిన తాత్త్విక నైతిక చింతన కంతకీ ఫలితం ఇదా?

మొదటినెల జీతం వచ్చింది. కొంత దగ్గిర వుంచుకుని మిగతాది అప్పులో చెల్లువేస్తూ ఇంటికి పంపాడు. కాని జేబులో నెల ఖర్చుకుగాను ఉంచుకున్న కొత్త నోట్లు తన మనస్సును మాటిమాటికీ ఆకర్షిస్తున్నాయి. జేబులో చెయ్యి పెట్టినప్పుడల్లా అది చేతికి తగిలి వొళ్ళంతా గరిపొడుస్తున్నది. పక్కనున్న వాళ్ళు చెప్పే మాటలు వినిపించకుండా పోయి సంభాషణకిబ్బంది కలుగుతున్నది. ఇది నిజంగా అన్యాయం? తనకు కలగవలసిన అనుభవం కాదు. తనకి నిజంగా డబ్బుమీద మమకారం లేదు. ఇది క్రమేణా పోతుంది. తాగుడంటే అసహ్యపడే వాడు మట్టుకు తాగితే నిషా ఎక్కదా? ఇదీ అటువంటిదే! రెండుమూడు నెల్లు ఈ నోట్లమీద కలగవలసిన తృణీకారభావం దానంతట అదే కలుగుతుంది.

రెండుమూడు నెల్లు గడిచాయి. ఇంటిదగ్గిర బాకీ తీరిపోయింది. ఇకనుంచీ నెలకు పాతిక చొప్పున మిగుల్చుకో వచ్చును. దగ్గిరుంటే ఖర్చయిపోతుంది. మీనన్ లాగా బ్యాంకులో వేస్తే పడివుంటుంది. మీనన్‌కు తనకంటె తక్కువ జీతం. వాడు నెలకు నలభై కూడా బ్యాంకులో వేస్తాడు. వాడు ఉద్యోగం ప్రారంభించి ఏడాది అయిందో లేదో బ్యాంకులో మూడొందలున్నది.

కాని బ్యాంకి అనగానే పాస్‌బుక్కులు, సంతకాలూ అన్నీ ప్రతిబంధకాలే! ఏమయినా డబ్బుదగ్గిర ఉంచుకోవటం తద్దినం. రోజూ పెట్టె తెరిచినప్పుడల్లా కనిపిస్తూ వుంటుంది.

మీనన్ వేసే బ్యాంకులోనే తనుకూడ మూడోనెలాఖర్న వచ్చిన జీతంలో నుంచి ఒక పాతిక వేద్దామనిపించింది. ఏమీ కష్టంలేదు. మీనన్ అయితే అరవై వేసును. ఎందుకు వృథాగా డబ్బు తగలెయ్యటం? తను ఎంత దరిద్రం అనుభవించలేదు? తిండీ, బట్టా, గది అద్దె, ట్రాముచార్జీయీ తప్పిస్తే మిగతాదంతా వృథాయేగద?

నాలుగోరోజున పాస్‌బుక్కు చేతికొచ్చింది. కొత్తబుక్కు, చక్కని అక్షరాలతో యాభై రూపాయలూ జమవేసింది. యాభై రూపాయలనోట్లను చూచినా కలగని ఆనందం కలిగింది. ఒకటికి పదిసార్లు చూచుకోబుద్ధి అయింది. దానికింద పదను యాభైలు ఊహించుకో గలిగాడు, కోటీశ్వర్రావు. ఆరొందలు! ఒక్క సంవత్సరానికల్లా! వచ్చే సంవత్సరం ఈ పాటికి! కాని భయం పట్టుకుంది! ప్రతినెలా సాధ్యమవుతుందా? తనకు జబ్బుచేసి డాక్టరుకు నూరు పొయ్యవలసి వస్తుందేమో! ఆ జీతంకూడా రాదూ! ఒకవేళ తన చెల్లెలుగాని మరెవరన్నాగాని, "ఇబ్బందిలో వున్నాం పదిరూపాయలు పంపు." అంటారేమో?

తనభయాలు చూసి కోటీశ్వర్రావు ఆశ్చర్యపోయినాడు. తనకే తెగులు పుట్టింది? అందరికీ ఇటువంటి భయాలుంటాయా? ఆ సీతాపతి చిల్లిగవ్వమిగల్చకుండా జీతమంతా నిశ్చింతగా ఖర్చు చేసేసికుంటాడే? అతన్ని చూసి తను అసహ్యపడలా? కాని తనకన్న వాడికే ఎక్కువ ధైర్యం ఉందే? తనకెందుకీ పిరికితనం?

ఖర్చు అనుకున్నంత పొదుపుగా వెళ్ళటంలేదు. ఎవరో సినిమాకి పిలుస్తారు. కాఫీ హోటలుకు పిలుస్తారు. తన డబ్బుగూడా వాళ్ళే ఇచ్చేస్తారు. ఎంతకాలమని వాళ్ళ ఖర్చున తినటం? రెండుమూడుసార్లు తనే సినిమాలకు ఖర్చు చేశాడు. తనతో తిరిగేవాళ్ళని కాఫీ హోటల్లో మేపాడు. పదిరూపాయల అదనపు ఖర్చయింది. ఆ పదిరూపాయలూ బ్యాంకులో నుంచి తియ్యవలసొచ్చింది, తీశాడు. పాసు బుక్కులో వున్న 50 కాస్తా 40 అయింది. ఆ నలభై అంకె చూస్తున్నకొద్దీ ఏడుపొచ్చింది. ఆ అంకె అంత దుర్భరంగా వుంటుందని అతనదివరకెన్నడూ ఊహించనైనాలేదు.

పైగా ఆతనా పదిరూపాయలూ కాషియరు దగ్గిర్నుంచి పుచ్చుకుంటే సిగ్గే

సింది. తన పక్కవున్నవాళ్ళు రెండువందలూ, మూడువందలూ, పదిహేను వందలూ పుచ్చుకుంటున్నారు. పదిహేను పచ్చకాగితాలు నిర్లక్ష్యంగా పుచ్చుకొని వెళ్ళిపోతున్న పెద్దమనిషికేసి దీనంగా చూశాడు కోటీశ్వర్రావు. తనకి డబ్బంటే ఏమిటో అసలు తెలుసునా? యాభైవెయ్యటమూ, ఏడుస్తూ పది మళ్ళీ తియ్యటమూ. ఇంతే తన జన్మ! ఒక పదివేలు బ్యాంకులో వేసే శక్తి తనకెప్పుడొస్తుంది? డబ్బు తుచ్ఛమయిందే అవుగాక! ఆ మాట అనుకోటానికైనా తనకర్హతలేదే. వెధవ యాభై బ్యాంకులో వెయ్యటానికి తనకు పెట పెట లవుతున్నది గదా!

ఇంక ఏమైనాసరే, కోటీశ్వర్రావు ప్రతి కానీ కూడా ఆదా చెయ్యాలనుకు న్నాడు. పిసినిగొట్టుతనం కాదుసుమా? లాభం అంతంటె కాదు! కాని దీని అంతే మిటో చూడాలి. చాలా డబ్బుంటేతప్ప తనకు నిజమైన నిర్లిప్తత నిజం అలవడదు. తన ఆఫీసులోనే అయిదువందలూ, నాలుగు వందలూ సంపాదించే వాళ్ళని చూసి ఓర్చలేనితనం కలిగింది కోటీశ్వర్రావుకి. ఎందుకో? వాళ్ళు డబ్బుకు గడ్డితినే వాళ్ళల్లే కనిపించారు.

అనుకున్నంతా అయింది. అతను డబ్బుకూడబెట్టటం ప్రారంభించిన రెండో నెల్లోనే చెల్లెలు పదిరూపాయలు పంపమని రాసింది. కోటీశ్వర్రావు మరో ఆలోచన లేకుండా పంపాడు. కాని తన చెల్లెలు డబ్బుకోసం తనకి రాయటం అన్యాయమని పించింది. ఆ చెల్లెలు పెళ్ళికి బోలెడంత ఖర్చయింది. తన బావమరిదికి ఉద్యోగం లేదు. అల్లాడుతున్నారు అది నిజమే. కాని అతను తన దారిద్ర్యాన్ని దీక్షతో సహించక తన చెల్లెలిద్వారా ఇట్లా రాయించటం పిరికిపని! పంపించటానికి తన కభ్యంతరమని కాదు! అతను కూడా తనలాగే ఏదో చూచుకోకూడదూ? పెళ్ళాం పిల్లలు కూడా కలవాడుకదా?

తను ఏమీ చూచుకోకుండా గడిపిన ఏళ్ళు కోటీశ్వరరావు కాక్షణాన జ్ఞాపకం రాలేదు.

రాను రాను కోటీశ్వరరావుకు పిరికితనం తగ్గిపోయింది. పాసుబుక్కులో పెరిగే సంఖ్య అతన్నిప్పుడు గల్లంతు చెయ్యటంలేదు. కాని అతని కిప్పుడు డబ్బు మీద నిర్లక్ష్యమూ పోయింది మరి.

"తప్పేముందీ? డబ్బుకన్న ప్రధానమయిందిలేదు. డబ్బు వెధవదేకావచ్చు గాక, ప్రపంచం మనని మన డబ్బును బట్టె లక్ష్యపెడుతుంది." అనుకున్నాడు కోటీశ్వరరావు.

అతనిప్పుడు ధారాళంగా రచనలు కూడా చేస్తున్నాడు. తృణమో పణమో ఇచ్చే పత్రికలకే పంపుతున్నాడు. రానురాను అతని పై సంపాదన పెరుగు తున్నది. ఏదైనా తర్జుమాలు చేయించుకునీ, ప్రత్యేక వ్యాసాలు రాయించుకునీ అతనికి డబ్బిస్తున్నారు. డబ్బు పుచ్చుకుని అతను ఒక నటుడిమీద ప్రశంసా వ్యాసం రాశాడు.

యుద్ధం వచ్చింది.[1] ఎవరో స్నేహితుడు తన వ్యాపారంలో చేరమన్నాడు. గత యుద్ధంలో లాగే వస్తువుల ధరలు పెరిగి బాగా లాభం వస్తుందన్నాడు. కోటీశ్వరరావు తాను పోగుచేసిన అయిదు వందలూ స్నేహితుడికిచ్చేశాడు. ఏవో వస్తువులు కొన్నారు. అమ్మారు. చాలా డబ్బొచ్చింది. వ్యాపారం సాగింది. కోటీశ్వరరావు భాగం పెరిగింది. ఒక సంవత్సరం కాలంలో అతను రెండువేలు లాభం పొందాడు. ముఖ్యంగా మందులమీద చాలా లాభం వచ్చింది.

గుడ్డల వ్యాపారం చేతామన్నాడు స్నేహితుడు. సరేనన్నాడు కోటీశ్వరరావు. స్నేహితుడు బొంబాయివెళ్ళి మల్లులూ, పాప్లినులూ, వాయిల్లూ పట్టుకొచ్చాడు. రహస్యంగా అమ్మారు. చాలా లాభం వచ్చింది.

మరో సంవత్సరం జరిగింది. కోటీశ్వరరావు అయిదు వేలు చేసుకున్నాడు. వ్యాపారం రకరకాలుగా సాగుతున్నది. ఇప్పుడంతా దొంగ వ్యాపారమే. స్నేహితుడు ఎక్కడెక్కడినుంచో సరుకులు తప్పించి తెప్పించి మూడింతలకి అమ్ముతున్నాడు.

ఉన్నట్టుండి దొంగ వ్యాపారం బయటపడింది. కోటీశ్వరరావు ఏమాత్రమూ భయపడలేదు. తనకేమీ తెలియదనీ, వ్యాపారమంతా తన స్నేహితుడే చేస్తున్నాడనీ కోర్టులో చెప్పుకున్నాడు. కోటీశ్వరరావుకి వ్యాపారం సంగతి పూర్తిగా తెలుసునని అతని స్నేహితుడు ఋజువు చేశాడు. స్నేహితుడికి ఎక్కువగా శిక్ష పడింది. కోటీశ్వరరావు తేలికతో పోయినాడు. రెండు వేల జరిమానా ఆరు నెలల శిక్ష పడింది.

ధైర్యంగా కోటీశ్వరరావు జరిమానాకట్టి జైలుకు వెళ్ళాడు. అతనిపేర బ్యాంకులో ఇంకా మూడు వేలుంది. ఆర్నెల్లలో యుద్ధం అయిపోయింది.[2] దొంగ మార్కెట్టు అంతకన్నా అయిపోదు. భయపడటాని కిందులో ఏముంది?

—ముద్రణ ఆంధ్రజ్యోతి (మాసపత్రిక), జూన్ 1946.

1. రెండవ ప్రపంచ యుద్ధం (1939-1945)
2. 1945.